

Souvislost mezi Velkou pětkou a rysem emoční inteligence u vysokoškolských studentů

V Vineeth Kumar, Geetika Tankha

Department of Psychology, School of Humanities & Social Sciences, Manipal University Jaipur, Jaipur, Rajasthan, India

Correspondence: Geetika Tankha, Department of Psychology, School of Humanities & Social Sciences, Manipal University Jaipur, Jaipur-Ajmer Express Highway, Dehmi Kalan, Near GVK Toll Plaza, Jaipur, Rajasthan, 303007, India, Tel +91-141-3999100-241, Email geetika21@gmail.com

---

Cíl: Osobnostní rysy jsou relativně stabilní a mohou ovlivňovat různé aspekty lidského chování. Rys emoční inteligence (EI) představuje nekognitivní prvek inteligence. Rys emoční inteligence také umožňuje jedincům vyrovnávat se s různými stresory života. Pochopení vztahu mezi osobnostními rysy a rysem EI tak může být přínosné. Současná studie zkoumá roli velkých pěti osobnostních faktorů při ovlivňování rysu EI.

Metody: Studie se zúčastnilo tři sta dvacet vysokoškolských studentů z víceoborové indické univerzity. Byl jim zadán dotazník Trait EI questionnaire -short form (TEIQue-SF) a dotazník big five (BFI-44). Pro tuto studii byl použit průřezový design s nepravděpodobnostním výběrem.

Výsledky: Výsledky studie ukazují, že velká pětka má významný vztah ke globálnímu rysu EI, protože přispěla k 42,7 % rozptylu při předpovídání globálního rysu EI. Neuroticismus byl hlavním prediktorem globálního rysu EI. Pokud jde o faktory rysu EI, neuroticismus a svědomitost přispívaly ke všem kromě emocionality. Všechny rysy velké pětky kromě přívětivosti ovlivňovaly pohodu a sociabilitu. Neuroticismus a svědomitost předpovídaly sebeovládání. Přívětivost a extraverze předpovídaly emocionalitu.

Závěr: Mezi osobnostními rysy a rysem EI existuje úzká souvislost. Tento vztah je však inkrementální, protože pět velkých rysů společně ovlivňuje globální rys EI více než jednotlivé čtyři faktory. Výsledky studie mohou psychologům, poradcům a dalším odborníkům v oblasti duševního zdraví umožnit vypracovat vzdělávací programy pro vysokoškolské studenty, které posílí jejich emoční stabilitu a schopnost zvládat stres.

Shrnutí

Dosavadní výzkumné studie odhalily významný vztah mezi pěti velkými osobnostními rysy a globálním rysem EI. Jen málo studií však ukazuje vztah mezi faktory velké pětky a složkami rysu EI. Tento rukopis představuje výsledky průřezové studie provedené na vzorku indických vysokoškolských studentů. Výsledky podporují předchozí studie, které naznačily, že faktory velké pětky společně předpovídají globální rys EI. Znovu se také potvrdila dřívější zjištění, že neuroticismus je nejdůležitějším prediktorem rysu EI z pěti osobnostních dimenzí. Studie však také odhalila, že totéž neplatí v případě predikce dílčích faktorů rysu EI. Současná studie tak doplňuje stávající vědecké poznatky týkající se vztahu mezi osobností a rysem EI. Dále mohou výsledky studie umožnit psychologům, poradcům a dalším odborníkům v oblasti duševního zdraví vypracovat programy rozvoje osobnosti s cílem zvýšit emoční stabilitu. To může vysokoškolským studentům umožnit efektivně zvládat stresové situace a vyrovnávat se s nimi.

Úvod

Intelligence a osobnost jsou často považovány za základní kameny lidské schopnosti přizpůsobit se a vyvíjet se. Užitečnost intelligence pro přežití, přizpůsobení se a prosperitu v sociálních situacích nemůže být nikdy ignorována. V 90. letech 20. století byla emoční intelligence (EI) koncipována jako konstrukt založený na schopnostech, podobně jako obecná intelligence. Byla propagována jako konstrukt, který měří mentální schopnosti a znalosti jedince správně vnímat, identifikovat a chápat emoce. Schopnostní model EI se tedy vztahuje ke kognitivní inteligenci, která byla považována za univerzálně adaptivní. Později se však vyvinuly dvě teoreticky odlišné formy či modely EI. Jedna byla označena jako rysová emoční intelligence (Trait EI) a druhá jako "smíšený model EI". Rysová EI byla definována jako "konstelace emočního sebepojetí nacházející se na nižších úrovních osobnostní hierarchie". Smíšený model EI považuje EI za kombinaci rysů, sociálních dovedností a kompetencí jedince.

Na rozdíl od ostatních modelů se rysový model EI (TEI) zabývá spíše konzistencí chování napříč situacemi. TEI je sebepojetí toho, jak by jedinec vnímal a reagoval v situaci emočního vzrušení. TEI také ukazuje nekognitivní povahu intelligence, která umožňuje jedinci být flexibilní a přizpůsobit se, zejména v sociálních situacích, což je nezbytné pro růst a celkovou pohodu jedince. Proto se zdá, že emoční intelligence má význam pro zvýšení kvality života jednotlivců v různých aspektech zdraví, pohody a osobního a profesního přizpůsobení. U mladých dospělých byl například odhalen stabilní vztah mezi emoční inteligencí a štěstím,

vůdčímu chování a dovednostem, pracovnímu nasazení, pracovní spokojenosti a prosperitě a udržování pozitivních vztahů mezi spolupracovníky. Bylo také zjištěno, že emoční inteligence je dobrým prediktorem pozitivního duševního zdraví, snižuje hladinu sekrece kortizolu ve stresových podmínkách a pomáhá zvládat stresové situace. Podobně posiluje prosociální chování u školáků a studijní výsledky. Má velký význam v oblasti vzdělávání a rozvoje mládeže, protože emoční inteligence ovlivňuje studijní výsledky a související proměnné na různých úrovních vzdělávání. Rovněž vybavuje studenty pro zvládnutí současných akademických výzev a podporuje dobrý zdravotní stav. Rys EI tak může být pro vysokoškolské studenty důležitým pomocníkem při budování schopnosti vyrovnat se s různými stresory života. Proto může být pochopení souvislosti mezi osobnostními faktory a rysem EI významné.

Přehled literatury

Osobnost jedince ukazuje, jak se člověk vyrovnává s pozitivními či negativními emocemi, stresujícími životními událostmi, konflikty a osobními vztahy, když se snaží dosáhnout svých cílů. To jsou aspekty, které jsou rovněž ovlivněny EI, respektive rysem EI. K hodnocení osobnosti se používají různé modely, jako je obecný faktor osobnosti, velká dvojka, velká trojka, velká pětka a také velká šestka. V současné době se více používají modely hodnocení osobnosti podle velké pětky a velké šestky. Velká pětka se skládá z pěti faktorů, a to extraverte, přívětivosti, svědomitosti, neuroticismu a otevřenosti vůči zkušenosti. Velká šestka neboli teorie osobnosti HEXACO měla kromě rysů velké pětky ještě další faktor: poctivost a pokora. Literatura naznačuje vztah mezi osobnostními rysy a rysem EI u různých národů.

Petrides a kol. zkoumali u nizozemské populace vztahy mezi osobnostními rysy a rysem EI. Ve studii byl mezi nimi zaznamenán významný vztah. Neuroticismus měl nejsilnější vztah k rysu EI. Za ním následovaly extraverte, svědomitost, přívětivost a otevřenost. Dále uváděli 50% překryv mezi osobnostními faktory a rysem EI. Jiná studie zkoumala vztah mezi velkými pěti faktory osobnosti a rysem EI na velkém vzorku španělských vysokoškolských studentů. Alegre a kol. uvedli střední až vysoké vazby, přičemž rys neuroticismu vykazoval nejvyšší a otevřenost nízkou míru asociace s rysem EI u španělských studentů. Všechny pět velkých rysů bylo významnými prediktory rysu EI a společně predikovaly 59,1 % rozptylu. V nedávné studii na španělských dětech Lopez a kol. uvedli, že jako prediktory rysu EI byly pouze přívětivost a neuroticismus. Podobně Hjalmarsson a Daderman uvedli, že globální rys EI měl pozitivní souvislost s extravertí a negativní s neuroticismem u dospělé švédské populace. Přívětivost významně souvisela se sociabilitou, pohodou a emocionalitou. Svědomitost souvisela se sebeovládáním. Otevřenost souvisela s faktory emocionality a sociability. Použili model

osobnosti HEXACO, známý také jako Velká šestka faktorů osobnosti. Velká šestka se společně podílela na predikci rysu EI ze 48 %.

Avsec a kol. zkoumali roli velké pětky v predikci rysu EI u vysokoškolských studentů dvou národností (chorvatské a slovinské univerzity). Uvádějí, že 32 % rozptylu v rysu EI lze připsat rysům velké pětky. Jelikož nepoužili jediné skóre rysu EI, vztah s dílčími škálami naznačil, že extraverte a otevřenost se ukázaly jako silné prediktory pro dva ze tří faktorů. Naproti tomu neuroticismus přispíval pouze k jednomu faktoru, tj. ke škále zvládání a regulace emocí. Jiní výzkumníci uvádějí, že rys EI má nejsilnější vztah k osobnostním faktorům neuroticismu a extraverte. Ostatní tři osobnostní faktory vykazovaly menší a slabší souvislost. Dále uvedli, že asociace mezi velkou pětkou a rysem EI jsou silné, replikovatelné a geneticky ovlivněné. Podobně i další studie zjistily významný, ale negativní vztah mezi neuroticismem a rysem EI. Některé studie prokazují pozitivní vztah mezi extravertí a rysem EI.

Japonsko má kolektivistickou kulturu, ale je vysoce industrializované. Abe a kol. ve studii na japonských studentech medicíny uvedli, že rys EI má silnou pozitivní asociaci s extravertí. Měl však negativní korelaci s neuroticismem. Kromě toho byly všechny čtyři osobnostní rysy kromě přívětivosti významnými prediktory rysu EI. Neuroticismus měl maximální negativní příspěvek, zatímco ostatní měly malý pozitivní příspěvek. Studie naznačila zjištění, která potvrdila výsledky z jiných průmyslově vyspělých zemí.

Studie v rozvojových zemích ukázaly poněkud odlišné výsledky. Studie na malajských vysokoškolských studentech uvádí, že všechny čtyři osobnostní rysy významně souvisely s celkovým rysem EI s výjimkou neuroticismu. Svědomitost byla nejsilnějším nezávislým prediktorem rysu EI. Neuroticismus jako prediktor byl u malajských vysokoškolských studentů nejslabší. To je v rozporu se zjištěními v průmyslově vyspělých a rozvinutých zemích. Jiná studie na nigerijských učitelích uvádí, že pouze přívětivost a extraverte významně předpovídaly rys EI. Velká pětka společně přispěla k predikci rysu EI s 17,6 % rozptylem. Podobně Alghamdi a kol. zkoumali vztah mezi rysem EI a osobnostními rysy u vzorku vysokoškolských učitelů na saúdskoarabské univerzitě. Zjistili, že k rozptylu rysu EI významně přispěly přívětivost, extraverte a otevřenost. Ve studii na pákistánských vysokoškolských učitelích Atta a kol. uvedli, že emoční inteligence má pozitivní lineární vztah s extravertí, svědomitostí a otevřeností vůči zkušenosti a negativní lineární vztah s neuroticismem. Přívětivost nevykazovala významný vztah s rysem EI.

Dosavadní výzkumy ukazují, že rys EI koreluje s osobnostními rysy, jako je neuroticismus (inverzně) a extraverte (pozitivně). Pozoruhodné je, že studie z vyspělých zemí, jako je Japonsko, Nizozemsko a Švédsko uvádějí neuroticismus jako hlavní významný

negativní faktor predikující rys EI. Studie provedené v rozvojových zemích, jako je Nigérie, Saúdská Arábie, Malajsie však nezaznamenaly žádný významný vztah mezi neuroticismem a rysem EI. Dostupné studie používaly různá měřítka založená na různých alternativních modelech rysu EI. Každý model má své domény. Faktory těchto různých modelů vykazovaly střední až vysokou míru asociací s osobnostními dimenzemi. Rysová EI však byla jediným měřítkem, které bylo možné umístit na „obří trojku“ a „velkou pětku“ osobnostních rysů. Zdá se tedy, že Petridesův model EI má nejbližší k doménám velké pětky a potvrzuje skutečnost, že TEIQue je skutečně vhodným měřítkem pro rys EI. Nicméně pouze několik výzkumníků zkoumalo vztah mezi rysy velké pětky a rysem EI pomocí Petridesem zkonstruované škály. Navíc je nedostatek studií zaměřených na rys EI, jak ji zavedl Petrides v rozvojových zemích. Dále jen několik studií posuzovalo vztah mezi faktory velké pětky a dílčími faktory rysu EI.

Současná studie

Z přehledu literatury vyplynulo, že stejně jako "velká pětku" hraje i emoční inteligence významnou roli při určování různých aspektů lidského chování. Nicméně jako nezávislý konstrukt vykazuje jeho vztah k faktorům velké pětky napříč skupinami nekonzistentní výsledky. Tento nekonzistentní vztah se navíc zdá být zřejmý v rozvojových zemích. Je tedy třeba dále zkoumat vztah mezi faktory velké pětky a rysem EI na základě Petridesova modelu rysové EI v rozvojových zemích. Kromě toho je Petridesovo měření rysu EI považováno za komplexní a psychometricky spolehlivé. Současná studie tedy zkoumala souvislost mezi velkými pěti osobnostními rysy a rysem EI (Petridesův model) mezi mladými dospělými indickými studenty, kteří se snaží získat vysokoškolské vzdělání. V neposlední řadě bylo cílem studie určit, které z rysů velké pětky jsou nejsilnějšími prediktory globálního rysu EI a jeho čtyř faktorů, a získat odhady rozptylu a překrývání.

Materiály a metody

Účastníci a postup

Byla provedena průřezová studie. Účastníky byli studenti různých bakalářských a postgraduálních programů na indické multioborové univerzitě. Účastníci byli vybráni na základě nepravidelnostního výběrového šetření. Všichni studenti dobře ovládali anglický jazyk. Údaje byly shromažďovány ve skupinovém prostředí a od studentů byl získán informovaný souhlas. Studenti byli seznámeni s povahou studie. Od účastníků nebyly získány žádné citlivé osobní údaje. Studie byla provedena v souladu s Helsinskou deklarací. Celkem 342 studentů souhlasilo s dobrovolnou účastí ve studii. Vzorek byl shromážděn v období od

ledna 2022 do března 2022 v režimu face-to-face. Pro podporu upřímných odpovědí byli účastníci informováni, že shromážděné údaje budou použity pouze pro výzkumné účely.

Aby se snížila sociální žádoucnost odpovědí, bylo účastníkům zmíněno, že neexistují správné nebo nesprávné odpovědi. Hodnotící nástroje použité ve studii obsahovaly jak pozitivní, tak negativní položky, aby se snížila souhlasná reakce. Tím bylo omezeno běžné zkreslení metody tím, že se podpořily upřímné odpovědi a snížil se efekt sociální žádoucnosti a souhlasu. Po sběru dat byly vyřazeny neúplné formuláře odpovědí s více než deseti procenty nezodpovězených otázek. To vedlo k vyřazení 22 odpovědí. Celkový vzorek tedy tvořily odpovědi 320 vysokoškolských studentů, z toho 149 mužů a 171 žen, jejichž průměrný věk byl 19,37 let ve věkovém rozmezí 18 až 24 let. Účast ve studii byla omezena na studenty s minimálním věkem osmnáct let, kteří studovali řádné vysokoškolské studium. Účastníci studovali různé obory, a to inženýrství (34,1 %), management (10,9 %), právo (11,6 %), humanitní a společenské vědy (20,6 %) a žurnalistiku (22,8 %).

Měření

Sociodemografické údaje

Průzkum byl zahájen pěti otázkami týkajícími se základních proměnných: věk, pohlaví, vzdělání, obor studia a souhlas s účastí v průzkumu.

Měření rysu emoční inteligence

Dotazník rysu emoční inteligence - krátká forma (Trait Emotional Intelligence Questionnaire-Short Form) je 30položková krátká forma dotazníku rysu emoční inteligence. Krátký formulář poskytuje pět skóre: celkové skóre a čtyři dílčí skóre pro faktory: well-being (pohoda), sebeovládání, emocionalita a sociabilita.

Měření osobnostních rysů Velké pětky

Inventář Velké pětky je známým měřítkem osobnosti a skládá se ze 44 krátkých vět popisujících různé rysy. Hodnotí osobnost na základě rysů: přívětivosti, svědomitosti, extraverte, neuroticismu a otevřenosti. Vyšší skóre u jednotlivých rysů naznačuje vysokou úroveň příslušného rysu.

Analýza dat

Statistická analýza byla provedena pomocí programů SPSS verze 21 a AMOS verze 28. Nejprve byl pro posouzení zkreslení společné metody v souboru dat vyhodnocen Hermanův

jednofaktorový test. Poté byla použita verze AMOS 28 pro posouzení vícerozměrné normality pomocí Mardiaova koeficientu. Následně byl vypočten faktor inflace rozptylu (VIF) a hodnota tolerance pro posouzení problému multikolinearity. Poté byl vypočítán t-test pro posouzení rozdílu mezi muži a ženami v globálním rysu EI. Protože t-test neodhalil žádný významný rozdíl mezi oběma pohlavími v globálním rysu EI, byly všechny další analýzy provedeny na celém vzorku, nikoli zvlášť pro muže a ženy. Dále byl použit program SPSS 21 k vyhodnocení bivariačních korelací. K posouzení velikosti korelačních koeficientů byla použita Cohenova kritéria pro velikost efektu. Další krok analýzy zahrnoval regresi proměnných velké pětky osobnosti na globální rys EI a jeho subdomény. Pro regresní analýzu byla v programu SPSS 21 použita metoda Enter.

Výsledky

Výsledky statistiky naznačují, že u údajů neexistuje žádný závažný problém zkreslení společnou metodou. Výsledky ukázaly přijatelnou vícerozměrnou normalitu, problém multikolinearity mezi predikčními proměnnými neexistuje. Stejně tak korelace nenaznačily žádné problémy s multikolinearitou. T-test neodhalil žádný významný rozdíl v globálním rysu EI mezi muži a ženami. Tyto výsledky potvrzují dřívější zjištění Sieglina a kol., kteří uvádějí, že globální rys EI je u mužů i žen podobný.

Tabulka 2 ukazuje bivariační korelace. Ukazuje, že asociace mezi osobnostními rysy a globálním rysem EI jsou signifikantní a pohybují se v rozmezí 0,336 až -0,455, což naznačuje mírný vliv faktorů velké pětky. Korelace tedy odhalují významnou asociaci faktorů velké pětky s globálním rysem EI. Podobný vztah byl zjištěn i s jejími dílčími faktory (well-being, sebeovládání, emocionalita a sociabilita). Korelace se pohybovaly v rozmezí 0,114 až -0,503. To naznačovalo nízkou až velkou velikost účinku.

Proto byla provedena regresní analýza, která zkoumala vliv faktorů velké pětky na globální rys EI a jeho faktory (tabulka 3). Všechny osobnostní rysy významně predikovaly globální rys EI. Neuroticismus byl nejvýznamnějším prediktorem globálního rysu EI. Za ním následovaly svědomitost, extraverte, otevřenost a přívětivost. Celkem pět velkých faktorů vysvětlovalo 42,7 % rozptylu globálního rysu EI.

Pokud jde o faktory rysu EI, tabulka 3 ukazuje, že všech pět velkých rysů kromě přívětivosti ovlivňovalo well-being (pohodu) a sociabilitu. Extraverte, následovaná otevřeností, byla nejsilnějším prediktorem pro pohodu a sociabilitu. Sebeovládání bylo predikováno neuroticismem a svědomitostí. Podobně byla přívětivost, následovaná extravertí,

nejsilnějším prediktorem emočnosti. Pět velkých faktorů tedy vysvětlovalo 31% rozptyl well-beingu, 29% rozptyl v sebekontrolě, 18,6% v sociabilitě a 14,3% v emočnosti.

Table 2 Bivariate Correlations Between the Trait Emotional Intelligence and Big Five Factors

Variables	TEI	Well-Being	Self-control	Emotionality	Sociability
Extraversion	0.386**	0.368**	0.162**	0.223**	0.294**
Agreeableness	0.336**	0.246**	0.250**	0.306**	0.114*
Conscientiousness	0.413**	0.327**	0.299**	0.216**	0.266**
Neuroticism	-0.455**	-0.341**	-0.503**	-0.207**	-0.270**
Openness	0.370**	0.369**	0.175**	0.213**	0.272**

Note: *p < 0.05. **p < 0.01.

Table 3 Regressions of the Big Five Traits on the Global and Four-Factor Scores of the Trait Emotional Intelligence

Dependent Variable	R ²	Adj R ²	F (df)	TEI	β	t
Global Trait EI	0.436	0.427	48.595 ** (5, 314)	E	0.233	5.247**
				A	0.106	2.302**
				C	0.252	5.596**
				N	-0.285	-6.274**
				O	0.208	4.637**
Well-being	0.321	0.310	29.670** (5, 314)	E	0.249	5.115**
				A	0.044	0.869
				C	0.192	3.893**
				N	-0.191	-3.823**
				O	0.245	4.987**
Self-control	0.301	0.290	27.012** (5, 314)	E	0.012	0.251
				A	0.077	1.500
				C	0.170	3.395**
				N	-0.435	-8.587**
				O	0.056	1.118
Emotionality	0.156	0.143	11.624** (5, 314)	E	0.140	2.582**
				A	0.209	3.717**
				C	0.107	1.936
				N	-0.081	-1.450
				O	0.100	1.826
Sociability	0.199	0.186	15.573** (5, 314)	E	0.208	3.930**
				A	-0.058	-1.055
				C	0.180	3.363**
				N	-0.167	-3.080**
				O	0.188	3.519**

Note: **p < 0.01.

Abbreviations: E, Extraversion; A, Agreeableness; C, Conscientiousness; N, Neuroticism; O, Openness.

Diskuse

Cílem tohoto šetření bylo posoudit vztah mezi pěti velkými osobnostními rysy a rysem emoční inteligence. Jeho cílem bylo také zjistit, které z rysů velké pětky jsou nejsilnějšími prediktory

globálního rysu EI a jeho čtyř faktorů, a získat odhady rozptylu a překrývání. Výsledky naznačují, že jako prediktory globálního rysu EI působilo pět velkých faktorů, tedy neuroticismus, svědomitost, extraverze, přívětivost a otevřenost vůči zkušenosti. Neuroticismus byl nejsilnějším prediktorem globálního rysu EI, následován svědomitostí, extraverzí, otevřeností a přívětivostí. Zjištění jsou podobná jako v zemích, jako je Japonsko, Nizozemsko a Švédsko, kde neuroticismus představuje hlavní negativní faktor při predikci EI. Některé studie v rozvojových zemích, jako je Nigérie, Saúdská Arábie a Malajsie však nezaznamenaly žádný významný vztah mezi neuroticismem a rysem EI. Může to být způsobeno tím, že kultura, hodnoty nebo faktory prostředí mohou ovlivňovat osobnostní vzorce v různých národech. Různé mezikulturní studie týkající se velkých pěti osobnostních rysů napříč zeměmi odhalily rozdíly. Tyto rozdíly ve struktuře osobnosti tak mohou ovlivňovat vztah mezi osobnostními rysy a rysem EI jednotlivců různých národů. Je však také možné, že všechny tyto studie o rysu EI používaly jiné psychometrické nástroje než nástroj vyvinutý Petridesem. Siegling a kol. uvádějí, že měření použité pro hodnocení osobnosti také ovlivňuje vztah mezi oběma konstrukty, a to bez ohledu na pohlaví.

Pozitivní vztah svědomitosti s globálním rysem EI naznačuje, že lidé, kteří jsou zodpovědní, organizovaní, pracovití, samostatní a dodržují normy a pravidla, mají vysoký rys EI. Tento osobnostní rys jim umožňuje detailně pozorovat a chápat emoce sebe i druhých. Umožňuje jim prokázat vyšší schopnosti osobního řízení při interakci s ostatními, čímž se zvyšuje jejich pohoda, sociabilita a sebekontrola, což následně vede k vyššímu rysem EI. Podobně pozitivní vztah mezi extraverzí a globálním rysem EI naznačuje, že extrovertní lidé mají dobré sociální dovednosti a zvládání vztahů, což je také atributem vysoké EI. Vlastnost otevřenosti umožňuje jednotlivcům být otevřenými, nápaditými, kreativními a prozíravými, což jim umožňuje uvažovat z různých perspektiv, a tím zvyšovat pohodu. Umožňuje jim také být asertivní, sociálně uvědomělí a lépe zvládat emoce. Přívětivost se ukázala jako nejslabší prediktor globálního rysu EI ve srovnání s ostatními čtyřmi rysy. Lidé s vysokou mírou přívětivosti si cení přijetí a uznání druhých. Jsou obecně chápaví, starostliví, dobrosrdeční, důvěřiví, spolehliví, vstřícní a ochotní obětovat své dobro pro druhé. Mohou, ale nemusí tedy vykazovat vyšší rys EI, protože je to nutí k opatrnosti, aby druhým neublížili nebo nepřevážili potřeby druhých lidí pro své blaho.

Mezi čtyřmi složkami rysu EI byly pohoda a sociabilita ovlivněny všemi rysy velké pětky s výjimkou přívětivosti. Extraverze byla nejsilnějším prediktorem pro pohodu a sociabilitu, následována otevřeností. Nadšení, společenskost, nápaditost a otevřenost k poznávání tedy zvyšují pohodu a sociabilitu jedince. Míra spojitosti přívětivosti s pohodou a

sociabilitou je u tohoto vzorku nízká. Proto není významným prediktorem těchto faktorů. Navíc sociabilita jako faktor rysu EI vyžaduje, aby byl člověk asertivní, což nepatří mezi rysy vysoce souhlasných lidí. Pravděpodobně z tohoto důvodu nemá přívětivost silnou souvislost se sociabilitou. Sebeovládání bylo ovlivněno neuroticismem a svědomitostí. Podle očekávání svědomitost predikuje faktor sebeovládání pozitivně a neuroticismus negativně. Sebeovládání se zabývá regulací emocí, zvládáním stresu a kontrolou impulzů, což je velmi charakteristické pro svědomitost, a proto má tendenci ovlivňovat faktor sebeovládání pozitivně. Neuroticismus představuje nedostatek sebekontroly nad impulzy, a tím snižuje sebekontrolu. Jeho příspěvek je k sebekontrolě maximální.

Na druhou stranu, nejsilnější vztah k emocionalitě má přívětivost, následovaná extravertí. Je to proto, že vztahy a interakce s ostatními jsou důležitými ukazateli emocionality. Pro lidi s vysokou mírou přívětivosti tedy štěstí znamená spokojenost se vztahy. Přívětivost má tedy na emocionalitu ve srovnání s ostatními rysy největší vliv. Faktor emocionality je také významně ovlivněn extravertí. Faktor emocionality je měřítkem vnímání a vyjadřování emocí spolu s řízením vztahů. Tyto aspekty jsou tedy podobné oběma rysům, což správně naznačuje jejich překrývání.

Velkou výhodou teorie rysově EI je, že propojuje tento konstrukt s tradičními vědeckými modely v diferenciální psychologii, jako je Velká pětka, Obří trojka, Velká dvojka nebo obecným faktorem osobnosti. Osobnost zahrnuje základní atributy myšlení, citění a jednání v každodenním životě a rys EI se zaměřuje na rysy související s emocemi, což je podmnožina této oblasti osobnosti. Protože je postavena na tradičním pojetí individuálních rozdílů, mohou se faktory osobnosti a rys EI vzájemně překrývat a ovlivňovat. Nicméně odlišnost a relevance rysu EI je také přítomna, protože může fungovat jako nárazník pro zvládání emočního distresu a nestability nad rámec velkých pěti rysů. Emoční nestabilita je neslučitelná s rysem EI.

Zjištění tedy naznačují úzkou souvislost mezi Velkou pětkou osobnostních rysů a rysem EI. Tento vztah je však přírůstkový, neboť Velká pětka společně ovlivňuje globální rys EI více než jednotlivě čtyři faktory.

Omezení

Pro tuto studii byl použit průřezový design s nepravděpodobnostním výběrem, což omezuje zobecnění výsledků. Jelikož byly použity nástroje pro sebehodnocení, nebylo možné vyloučit zkreslení sociální žádoucnosti ovlivňující výsledky. Údaje byly shromážděny na víceborové indické univerzitě, kam přijíždějí studovat studenti z celé země. Tito studenti obecně patří ke

střední třídě z měst. Větší reprezentativní vzorek reprezentující venkov a další socioekonomické vrstvy proto může umožnit větší zobecnění výsledků. Stejně tak by měla být na větším reprezentativním vzorku posouzena role pohlaví jako moderátoru. K potvrzení zjištění by bylo rovněž zapotřebí provést mezikulturní studii zahrnující údaje z různých národů. Omezením byla také nízká vnitřní konzistence některých faktorů. Dalším omezením by mohlo být, že pro tuto studii byly použity krátké verze dotazníků. Budoucí studie by mohly použít plné verze a potvrdit, zda se objeví podobné vztahy. Zjištění je tedy třeba interpretovat v kontextu těchto metodologických omezení.

Závěr

Tato studie naznačuje úzkou souvislost mezi osobnostními rysy a rysem emoční inteligence. Tento vztah je však přírůstkový, protože rysy Velké pětky společně ovlivňují globální rys EI více než jednotlivé čtyři faktory. Studie také ukázala, že neuroticismus je negativním a nejvýznamnějším prediktorem rysu EI. Zdůrazňuje tak roli emoční stability. Zjištění této studie se podobají zjištěním jiných průmyslových zemí, jako je Japonsko, Nizozemsko, Švédsko a Španělsko. Tato zjištění se však liší od zjištění v rozvojových zemích, jako je Malajsie, Saúdská Arábie a Nigérie, kde neuroticismus nebyl významným prediktorem rysu EI. Významné se tedy zdá být další zkoumání role kultury, hodnot a prostředí při určování osobnosti a jejího vztahu k rysu EI. Zjištění také naznačují překrývání, protože rys EI je dispoziční rys podobný osobnosti. Současně se od osobnosti také liší, neboť existuje dostatek výzkumných důkazů týkajících se jeho užitečnosti mimo velkou pětku osobnostních domén. Proto jej lze považovat za další nezávislý faktor pro aspekty osobnosti související s emocemi a vytváření předpovědí o lidském chování. Pokud jde o subfaktory rysu EI, extraverte byla nejsilnějším prediktorem pohody a sociability. Neuroticismus byl nejsilnějším prediktorem sebeovládání. Přívětivost byla významným prediktorem emocionality. Současná zjištění tak mohou být cenná pro pochopení vztahu a překrývání osobnostních faktorů a rysu EI. Kromě toho mohou zjištění umožnit psychologům, poradcům a dalším odborníkům v oblasti duševního zdraví vypracovat pro vysokoškolské studenty výcvikové programy na posílení jejich emoční stability pro zvládnání stresu.

Překlad: Mgr. Barbora Licková